

LA RÀDIO PRIVADA A CATALUNYA: IMPLANTACIÓ GEOGRÀFICA I RENDIBILITAT ECONÒMICA

MONTSE BONET BAGANT

Estudiar la implantació de la ràdio privada a Catalunya podria partir d'una base tan senzilla com és veure la ubicació de totes les emissores, observar la realitat social i especialment poblacional i econòmica del lloc en el qual ha estat atorgada la llicència i extraure'n unes conclusions. Però la realitat és més tossuda, és, per tant, més rica en matisos i, conseqüentment, complica una mica l'objecte d'estudi. Perquè hi ha realitats que no es poden obviar. I una de les més palpables és que gairebé totes les emissores privades tenen alguna llicència atorgada en alguna població petita, però que s'anuncia com a Ràdio X de la capital de la província o de la comarca de la qual forma part la petita població i que, a més, els estudis (físicament, amb l'adreça, el telèfon...) són a la capital de província (o de comarca), però no en aquella població més menuda. Què significa això? Vol dir que, a banda de la presència física dels estudis i l'adreça, l'emissora emet des d'allà, des de la població «important»? Si ho fa des de la població més petita, pot utilitzar els serveis d'un repetidor perquè l'emissora s'escolti més enllà de les fronteres aèries que abasta la freqüència que li ha estat concedida, per tal d'arribar a mercats urbans més rendibles? Teòricament, no.

Ens estem referint, òbviament, a les emissores en FM, ja que les d'OM, com és sabut, tenen un abast més considerable. Recordem que la tecnologia va permetre trencar una de les peculiaritats pròpies de la FM (el seu abast més limitat) ja que, per exemple, la connexió via satèl·lit ha trencat fronteres enllaçant en una sola programació, emissores molt distants. Per tant, com sovint s'ha pogut constatar en el món de la comunicació en general, factors com ara la tecnologia tenen conseqüències que van més enllà de les pròpies del seu terreny d'especialització i, com en aquest cas, afecten veritats establertes durant molts anys com ara la concepció de cadena radiofònica, la programació i, fins i tot, la gestió i el procés d'elaboració del producte radiofònic.

La darrera puntualització, que ens sembla potser la més necessària, atesos els temps maniqueïstes i inquisitorials que estem vivint, és que l'empresa privada ha hagut de prendre decisions al llarg de la seva història, no

només a Catalunya sinó a tot Espanya, perquè les condicions que li han fixat no permetien grans ventalls de possibilitats. La ràdio, com la televisió, no pot néixer, créixer i desenvolupar-se amb la llibertat amb què ho pot fer la premsa escrita, ja que depèn de la concessió administrativa que li atorga una administració pública per tal que exploti en règim de concessió un bé que és considerat encara monopoli públic estatal. Aquesta concessió (en cas de ser-li atorgada) serà la que determinarà a quina població haurà d'ubicar l'emissora i moltes altres exigències, entre les quals en destaquem una de les més determinants: quina potència d'emissió podrà tenir. I, com és ben sabut, aquestes potències no tenen res a veure amb aquelles de què gaudeixen les emissores públiques (estatal i autonòmiques). Si sumem aquesta circumstància al fet que les emissores públiques (excepte RNE) emeten publicitat, el resultat és fàcil de deduir. Seguint el discurs que alguns representants i professionals de mitjans públics (televisió i ràdio) es dediquen a predicar darrerament, si és veritat que ja no hi ha pas tanta diferència entre la ràdio pública i la privada i fer distincions resulta, com a mínim, obsolet, per què no igualar els dos sectors en tots els sentits?

No obstant això, en estudiar la implantació de la ràdio privada a Catalunya, i en espera del nou capítol que s'obrirà amb les properes concessions, es pot mantenir la rigorositat, ja que moltes concessions d'emissores en FM es van produir abans dels canvis tecnològics i de les crisis d'identitat que podrien constituir-se en factor distorsionador.

Breu repàs històric per a entendre millor la situació

LA RÀDIO COM A EMPRESA: LES CADENES NO SÓN NOVES

Els últims vint anys d'història de la ràdio s'han encarregat de deixar al descobert una realitat que cal tenir present en aquest i en qualsevol altre estudi referit no només a la ràdio, sinó a qualsevol altre mitjà de comunicació o d'indústria cultural en general. I aquesta realitat és que, sense negar que l'estructura radiofònica catalana té els seus trets diferenciadors, el cert és que es troba immersa en un context general que cada cop és més vast i del qual no es pot sostreure. L'ecosistema comunicatiu ha anat canviant els seus perfils superant fronteres, de manera que les estratègies empresarials i, lògicament, les polítiques programàtiques saben cada cop menys de barreres i es globalitzen.¹

1. Apuntem aquí el doble sentit que pot adquirir aquesta afirmació, ja que la globalització pot referir-se tant a la magnitud de la cobertura (l'audiència) com al fet que els discursos radiofònics i les formes que adopten són molt semblants, perquè responen a un possible model global poc diferenciat.

És sabut de tothom que la dictadura franquista representà la consolidació de l'oligopoli radiodifusor i el control absolut sobre les emissores; un control que no es preocupà pas massa per la quantitat (o sigui, per la seva ordenació i racionalització) sinó pels continguts. Ara bé, tampoc no va deixar que aquesta quantitat pogués representar un perill per a l'incipient sector públic que, per fi, naixia amb el final de la guerra. D'aquesta manera i a través de la seva arma més poderosa, la concessió, el franquisme es va assegurar que el sector privat continuaria funcionant, però sota unes determinades condicions. I una de les vies per a aconseguir-ho va ser que aquest sector disposés de freqüències, però amb potències d'emissió clarament inferiors respecte al sector públic. És fàcil anar observant que qualsevol mesura legislativa adoptada en aquest terreny es tradueix clarament en més o menys possibilitats de desenvolupament del sector. Perquè aquesta mateixa situació, les potències baixes, alhora que garantia que les privades no «molestarien» el sector públic, propicià també allò que ara es considera un dels «mals del nostre temps»: la formació de cadenes. De lògica ja en té, perquè amb emissores de baixa potència, si calia garantir que la cobertura fos la més àmplia possible, *ergo* es poguessin ampliar les audiències, *ergo* augmentessin els ingressos publicitaris, la conseqüència és la que hem esmentat, i començà ja a desenvolupar-se llavors (recordem però, els antecedents de les minicadenetes de la Unión Radio de preguerra a nivell estatal i la mateixa Ràdio Associació de Catalunya aquí).

La legislació espanyola d'aquest període, tan preocupada pel control ideològic, no frenà en cap moment la formació de cadenes i la situació actual de la ràdio espanyola es deu bastant a aquell (i a posteriors) silenci normatiu. «Premiar» el bàndol vencedor potenciant el creixement irracional del sector, prioritzar la rendibilitat política per sobre de l'econòmica però, alhora, deixar el sector privat a les mans de la publicitat per a sobreviure,² dibuixaren un ecosistema comunicatiu radiofònic que conduí, sense gaire remei, a la formació de cadenes, la competència fictícia i l'acumulació de capitals.

Sumar la publicitat com a única font de finançament de les emissores privades, la potència d'emissió i la limitació del termini de les concessions, és obtenir una política empresarial destinada quasi exclusivament a aconseguir el guany ràpid i el mínim d'inversió necessària. Així es justificà durant molts anys el retard tecnològic de la ràdio privada espanyola.

Continuant amb la perspectiva empresarial, i ja que durant el franquisme la direcció de la ràdio es basà en criteris polítics d'influència i de conti-

2. Un cop desaparegut el cànon per radioaudició (associat a un cost bastant elevat per a mantenir l'equip inspector), i amb el poc pes específic que tenien ja durant els anys seixanta i setanta altres fonts de finançament com la venda de revistes o les quotes dels radiooients (que també anaren desapareixent)...

nuïtat ideològica més que no pas en criteris econòmics, l'estructura empresarial resultant era dispersa, tot i que en el cas de la ràdio pública començà a oferir senyals de racionalització amb el naixement de RCE. En el cas de les privades, es configuraren empreses monomèdia en mans de persones que ja havien passat pel procés de depuració del règim (de bon grat o no). Les primeres cadenes anaren creixent en nombre però tenien una força econòmica reduïda, ja que la seva base era l'associació, especialment en el cas de la SER. Aquestes associacions amb petits empresaris locals, que en ocasions no eren ni del sector, permetien una àmplia cobertura però que en absolut no es corresponia amb la feblesa del teixit empresarial que anaren conformant.

Aquests darrers vint anys, des dels primers indicis d'una neoregulació (anys vuitanta) que aquí ha resultat força perpetuadora, ens han permès ser espectadors de fets cabdals que cal conèixer per a entendre el que succeeix ara mateix. Recuperades les llibertats, la competència es vol cada cop més variada i s'estableix ja intramitjans i intermitjans en un nou marc en què han anat apareixent les ràdios i televisions autonòmiques, les ràdios municipals, tres canals privats de TV i dues «plataformes digitals». El punt de referència i l'horitzó competitiu és ara a les mans dels grans grups de comunicació que marquen les pautes. Però, ens agradi o no, la formació d'aquests grups de comunicació també és la que va deixar al descobert la feblesa empresarial de la ràdio. L'entorn canviava i per força, ho havia de fer la ràdio.

La concentració en el sector radiofònic ha seguit un camí clar, obligada o afavorida per fets com la progressiva liberalització de les normatives, especialment a partir del repartiment de freqüències amb el Pla de 1979, la subhasta de diaris de l'antiga cadena del *Movimiento* el 1984, l'entrada de PRISA a la SER, la compra de Radio 80 per Antena 3 i la compra de la cadena Rato per part de l'ONCE. Totes les cadenes busquen l'associació o la compra com una forma de créixer de talla, garantir la millor i la més àmplia cobertura i potenciar la programació en cadena, perquè les potències continuen essent menors, si les comparem amb les públiques.

L'empresa pública (sí, ella també!) ha hagut d'afrontar idèntiques mesures que les privades: inversió en tecnologia, reducció de plantilla, jubilacions anticipades, tancament d'emissores... i ha acabat dependent de la publicitat per a la seva supervivència.

No oblidem mai una dada important: amb la neoregulació es va fer créixer un sector radiofònic no gens acostumat a competir en autèntiques condicions de concurrència econòmica dins d'un mercat que ja començava a tocar sostre i que, sense rebutjar del tot la rendibilitat política, necessita més que mai la rendibilitat econòmica. La crisi arribà, lògicament, després

d'aparèixer tres-centes emissores més i tres canals de TV (sumant-hi les autonòmiques ja existents) i el que vindrà ara.

BANDES I PROGRAMACIÓ

Un altre dels punts a destacar durant aquest període és el domini que tingué l'Ona Mitjana i la manca de visió empresarial davant la Freqüència Modulada, un domini i una manca de visió que es traduïren en les graelles programàtiques. La programació que va farcir l'Ona Mitjana durant tants anys de repressió és de sobres coneguda i ha estat de sobres criticada: molt d'entreteniment (concursos, serials, adaptacions literàries, programes musicals...) i gens d'informació (llevat que fos molt local, orientada més que res als serveis, i de caire absolutament anodí). Si en alguna cosa es va notar l'inici de la transició i la recuperació de llibertats fou, precisament, en la programació radiofònica. Amb el decret del 6 d'octubre de 1977 sobre la llibertat d'informació i amb la Constitució de 1978, la ràdio espanyola gaudia de llibertat des del punt de vista dels drets més elementals, però també gaudia de llibertat des de l'òptica empresarial, perquè ja era lliure per a plantejar la seva estratègia empresarial i triar quins productes oferia i en quines condicions. Però el tema de les potències d'emissió, la concessió administrativa i la publicitat com a única font de finançament, continuaven pesant.

Un cop guanyat el dret a decidir, la ràdio va apostar molt fort per la informació, no només perquè el mateix públic la demanava sinó també perquè l'aparició de la televisió el 1956 suposà la pèrdua, per part de la ràdio, d'uns continguts programàtics que havien estat seus (bona part de l'entreteniment i alguns dels seus presentadors), per tant, li prengué audiència i publicitat. La poca competència que pogué existir entre les ràdios s'havia fonamentat en els quadres d'actors i en els concursos, però no era, ni de bon tros, el nivell de competitivitat que coneixem actualment. Si la FM podia ser barata i rendible, no ho eren els serials o el radioteatre i no ho serien pas els informatius. El preu de la llibertat ara es revelava alt en termes econòmics, ja que no es tardà massa a descobrir que els informatius exigien periodistes, redactors, locutors, productors, corresponsals, equips d'enregistrament i unitats mòbils, contractar els serveis de les agències subministradores de notícies, etc. S'inicià llavors la necessitat de plantejar-se que un equip informatiu a cada emissora era un cost massa alt i que la manera d'estalviar despeses era l'emissió en cadena, la qual cosa, evidentment, repercutia en l'emissió de programació local i, per tant, era més autòctona.

D'altra banda, la Freqüència Modulada reflectia un dels aspectes més interessants de la manera com la tecnologia influí en la programació. L'o-

bligatorietat d'emetre en FM no respongué a objectius comercials de les empreses radiofòniques sinó que, en un principi, fou una total imposició. Per això, pocs empresaris s'adonaren de les potencialitats de la FM (millor qualitat, abast local) i l'única preocupació era que el nou invent els resultés el més barat possible. D'aquesta manera, la Freqüència Modulada es va fonamentar en dos principis: la música (acords amb discogràfiques) i el personal mal contractat que es movia entre el voluntariat i l'escassa retribució. El resultat, de moment, fou que, com passa sovint, el que es pretenia barat resultà car i les emissores hagueren d'afrontar un autèntic fracàs econòmic, a excepció de la SER, que l'any 1966 aprofità al màxim el nou sistema i importà una fórmula d'èxit als EUA: els *Top Forty*, coneguts aquí com *40 Principales*, resultat de la conjunció de música (discos) dotada de lògica programàtica (el format), locutors (coneguts ja a partir de llavors com a *disc-jockeys* o *DJ*) i una audiència rejuvenida (gent nascuda ja a la postguerra). No obstant això i els bons resultats obtinguts, aquesta correcta visió empresarial tardà encara a quallar, ja que els principals programes d'aquesta fórmula, *El Gran Musical* (actuacions en directe des de l'exterior) i els programes *countdown* (repàs de la llista d'èxits en què es basava la fórmula) van continuar emetent-se durant força temps per l'Ona Mitjana.

La programació generalista dels darrers temps ha vist com el magazín prenien possessió de bona part de les hores de programació (la qual cosa ha estat batejada per Emili Prado amb l'expressió «càncer del magazín»). Suposadament, ha tornat la reflexió i l'anàlisi a les graelles de la mà del que podríem considerar un altre «càncer»: el de les tertúlies, incloses en magazins informatius o purament d'entreteniment (si és que podem parlar de «puresa», ja que les fronteres es desdibuixen sovint). Fa temps que veus crítiques s'han alçat contra aquesta proliferació de «saviesa», en una pugna que ja entra dins el terreny de la política, de la mateixa manera que quasi molts membres de l'*star-system* de les ones són considerats dins la categoria de *predicadors*.

Amb tot això ens estem referint, òbviament, a la programació generalista, la més cara, però la que encara manté alts índexs d'audiència i de publicitat. Una de les confusions més freqüents, especialment abans que aparegués Antena 3 i les ràdios autonòmiques, era pensar que *programació generalista* era sinònim d'Ona Mitjana, tot i que aquestes noves cadenes demostraren que la correlació era falsa i només obeïa a motius històrics de disposició i d'aprofitament de freqüències. La programació generalista no només aconseguí altes quotes d'audiència emetent-se en FM (com quan Antena 3 superà la SER), sinó que, a més a més, ha invalidat els pronòstics que li auguraven una lenta però constant davallada, superada per la programació especialitzada.

Pel que fa a Freqüència Modulada, els temps més propers han vist un clar aprofitament empresarial i programàtic d'aquesta banda, dins la qual el més digne d'esment és l'especialització. A Espanya i a Catalunya, d'igual manera, es va repetir a escala menor el que s'inicià a Estats Units durant els anys seixanta: aquesta nova forma d'omplir les graelles programàtiques. Hi ha dues confusions que també caldria matisar: les radiofórmules no són només musicals, per bé que siguin les que més han proliferat, i les radiofórmules són només un dels dos tipus de ràdio especialitzada que hi ha (no són sinònims). Dins la ràdio especialitzada tenim, d'una banda, la varietat *monogràfica* o *temàtica*, caracteritzada per uns continguts concrets vehiculats per gèneres programàtics diferents, distribuïts en programes de diversa realització i durada (per exemple, Catalunya Música), mentre que l'altra varietat, les radiofórmules, tenen també continguts molt concrets però mantenen una estructura que es repeteix continuadament i, per tant, actua a la manera d'un sol i únic programa que es repeteix tot el dia, durant tota la setmana, sense que varïï en funció del segment horari (exceptuant algun programa despertador al matí o especialitzat a la nit).

A tot Espanya, l'especialització és un fenomen que s'ha accelerat en resposta a una creixent fragmentació de l'audiència. El cas espanyol, i també el català, presenta, però, algunes variants respecte al model nord-americà. Aquí no s'ha desenvolupat tant el grau d'especialització i la ràdio monogràfica (en són exemples clars Sinfo Radio, Radio 2 o Catalunya Música) conviu amb les radiofórmules pures (40 Principales, M-80, RAC-105, Flash FM...). Per molt que es classifiquin com radiofórmules, serien també monogràfiques Radio 3 o Cadena 100. Aquí l'especialització presenta poques variacions, la qual cosa és el reflex d'un sistema radiodifusor poc evolucionat, molt conservador, que arrisca poc. Les noves ràdios aparegudes els darrers anys s'han construït sobre models ja existents, que actuen per competència directa i concedeixen gran importància al model de llistes d'èxit.

TECNOLOGIA I PUBLICITAT

Per a cloure aquest breu repàs, cal tenir presents dos aspectes més. El primer és que finalment s'inicià la renovació tecnològica. Una renovació que obee a dos objectius clars: en primer lloc, oferir una qualitat de so com a mínim igual a la que hom pot tenir a casa seva i, en segon lloc, reduir costos (aspecte menys conegut quan es parla de les «bondats» de les noves tecnologies). Atès que l'entorn tecnològic en què es mou la ràdio és tan canviant, hi hem d'incloure no només les «velles» cadenes, més obligades que mai, sinó també les «noves» (entre elles les autonòmiques i algunes

independents) que, tot i haver nascut amb el material més modern disponible al mercat, continuen afrontant encara ara nous reptes, com ara el DAB (*Digital Audio Broadcasting*) o, dit de forma més general, la *digitalització*. L'autèntic repte a les acaballes de segle té dos noms: *informatització* i *digitalització* en tots els processos de formació dels missatges radiofònics. El procés quedarà tancat quan el parc d'equips domèstics es renovi i la recepció sigui tan bona com l'emissió.

Amb l'aplicació de noves tecnologies, la ràdio ha anat perfilant un nou tipus de professional, més plurifuncional, tècnic de la seva pròpia emissió, que necessàriament ha de tenir unes mínimes nocions del tema per a accedir a bancs de dades, portar la comptabilitat, la facturació publicitària, controlar i confegir el programa, etc. És a dir, un professional que ha d'adquirir coneixements que o bé són nous, o bé abans estaven representats per una altra persona amb un perfil i una categoria professional més concrets i propis.

El segon aspecte a destacar és la definitiva i la total preeminència de la publicitat com a forma de finançament, tant per al sector públic com per al privat. En un mercat tan saturat, les ràdios han assajat noves formes de finançament, unes vegades amb més èxit que en altres, com ara cotitzar en borsa (Antena 3), realitzar ampliacions de capital o noves formes de canalitzar els missatges (*bartering*, patrocini...). Com és evident, la concentració d'emissores es tradueix en una concentració de la facturació publicitària i, actualment, la més important és la del grup Unión Radio.

POTÈNCIA I LEGISLACIÓ

Per a iniciar i resumir aquest paràgraf, no hi ha res millor que la cita d'Àngel Faus Belau (1990, p. 133):

Cabe hacer constar que, en la actualidad, la radio estatal utiliza únicamente un 28,83 % de la potencia total adjudicada en 1978, en tanto que el sector privado trabaja al 100 % de la potencia que le fue otorgada en 1964 y confirmada catorce años después.

Les diferents legislacions redactades al llarg de la seva història han condicionat, entre altres factors, la capacitat emissora de la ràdio, determinant-la considerablement. Veiem-ne alguns exemples.

Segons el Decret del 23 de desembre de 1964, *Pla Transitori d'Ones Mitjanes*:

— les emissores de l'Estat podien emetre amb una potència de més de 20 kW (com ja constava en el Decret del 14 de novembre de 1952);

— les emissores comarcals³ podien emetre amb una potència de 5 kW (segons ja constava en el mateix Decret de 1952);

— les emissores del *Movimiento*, 20 kW per les dues de Madrid i 2 kW per a la resta;

— les emissores de la Conferència Episcopal (actualment la COPE), 20 kW per a l'emissora de Madrid i 2 kW per a les restants;

— les emissores locals d'empreses privades amb concessió atorgada amb el Decret del 8 de desembre de 1932, màxim de 200 watts.

Segons el Decret del 24 de juny de 1965, que establia el règim jurídic de la funció radiodifusora en Freqüència Modulada, les emissores atorgades per concessió no podran tenir una potència superior als 500 watts.

Amb el *Pla Tècnic Nacional de 1978*, les emissores privades que disposaven d'una Ona Mitjana mantenien la potència que els havia estat permesa l'any 1964.

El *Pla Tècnic Transitori de 1979* que concedí 300 noves emissores en Freqüència Modulada (repartides entre 1981 i 1982), no disposava d'una planificació prèvia feta per l'Administració on constessin les freqüències disponibles. Curiosament, el subpunt *A.b* de l'article 6 (Ordre del 28 d'agost de 1980) demanava que fos el sol·licitant qui especificqués la localitat on pretenia instal·lar l'emissora, l'àrea de cobertura que volia abastar i la «potència desitjada». Som davant d'un pla que no portava annexat el quadre de freqüències que sí que existia en el de 1978 i que tornarà a ser present en el de 1989, quan es torna a regular la FM.

Un cop arribat el *Pla Tècnic Nacional de 1989*, l'últim referit a la Freqüència Modulada en l'espera del resultat del darrer concurs, la riquesa de detalls i d'especificacions contrasta amb la pobresa de l'anterior. Entre altres, el Pla del 1989 conté un annex on es relacionen les freqüències assignades a les emissores gestionades de forma indirecta. En aquest llistat consten les emissores que ja tenien concessió i les disponibles per a ser concedides pel govern central o per la comunitat autònoma competent que ja tingués traspassada aquesta competència. Tots els annexos contenen informació detallada de totes les característiques tècniques: potència radiada aparent, cota, longitud, latitud... Aquest pla va deixar sense efecte tot el que havia disposat el Reial Decret del 8 de juny de 1979 i les Ordres que

3. Només existeixen nou emissores comarcals en OM a tot Espanya i són: EAJ-1 Ràdio Barcelona (SER), EAJ-2 Radio España de Madrid (actual capçalera de Cadena Ibérica), EAJ-3 Radio Valencia (SER), EAJ-5 Radio Sevilla (SER), EAJ-7 Radio Madrid (SER), EAJ-8 Radio San Sebastián (SER), EAJ-15 Radio España de Barcelona (concessió original a Ràdio Associació de Catalunya que més tard quedaria a les mans de la família Rato i ara és OCR a Barcelona), EAJ-29 Radio Intercontinental de Madrid i EAJ-101 Radio Zaragoza (SER).

el desenvolupaven (com ja quedava previst a la Disposició Transitòria Primera de la LOT —Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions— de 1987). Amb aquest pla de 1989, segons apunta Faus (1990, p. 137), el sector públic rebia un total de 7.109 kW (84,17 %) —sense incloure les municipals— i el sector privat només 1.337 (15,83 %). Faus ho exemplifica així:

En esta localidad [Benicàssim] hay cuatro emisoras de la radio estatal con una potencia de 90 kW cada uno y otro más del gobierno autonómico con otros 90 kW. En total, 450 kW de radio oficial. En la misma localidad se autoriza la instalación de una emisora privada de 1 kW de potencia, adjudicada a la SER.

En resum, la ràdio privada treballa en Ona Mitjana amb la mateixa potència des de 1964. Quant a la Freqüència Modulada, la pobresa en la potència queda una mica compensada pel nombre d'emissores. No resulta, doncs, massa estrany entendre que les disposicions legislatives han posat el seu gra de sorra en la formació de cadenes, ja que per a cobrir la mateixa zona amb una programació cal una quantitat superior d'emissores, però resulta terriblement car tenir en cada una d'elles equips complets treballant per a programacions pròpies, especialment si l'única font de finançament és força compartida per l'altre sector.

Repartiment de les freqüències existents a Catalunya

Abordem ara un seguit de dades que ens permetin fer una breu radiografia del sector radiofònic privat català per a poder extreure'n conclusions. Aprofitem l'avinentesa per a recordar, com és habitual en aquest tipus d'estudis, que el dinamisme del sector converteix en obsoletes algunes dades en poc temps. Intentem, doncs, transcendir l'exclusiva referència numèrica o de propietat i observar que, darrere els ràpids canvis, hi solen haver tendències certament dinàmiques però més estables.

1. Freqüències de FM a Catalunya (sector privat)

<i>Població</i>	<i>Freqüència</i>	<i>Nom</i>
*AMPOSTA	93,2	Dial Ebre
*AMPOSTA	106	40 Principales Ebre
*BALAGUER	100,2	Onda Rambla Lleida
*BARCELONA	89,9	Onda Rambla Barcelona
*BARCELONA	90,5	M-80 Barcelona

<i>Població</i>	<i>Freqüència</i>	<i>Nom</i>
*BARCELONA	93,9	40 Principales BCN
*BARCELONA	94,9	Radio España en Catalunya
*BARCELONA	96,9	Ràdio Barcelona 2
*BARCELONA	99,4	Dial Barcelona
*BARCELONA	100	Cadena 100 Barcelona
*BARCELONA	102	COPE Barcelona
*BARCELONA	104,2	Sinfo Radio A-3 BCN
*BARCELONA	106,6	Ràdio Estel
*BERGA	95,7	RKOR (Ràdio Berga)
*BLANES	100,3	Ràdio Marina
*CERVERA	99,2	Cadena Musical
*FIGUERES	89,4	Cadena 100 Figueres
*GIRONA	88,1	40 Principales
*GIRONA	89,9	Onda Rambla Girona
*GIRONA	95,1	Onagirona
*GRANOLLERS	93,5	RKOR
*IGUALADA	92,2	Onda Rambla Centre
*IGUALADA	101,1	101 Punt 1 Igualada
*LA JONQUERA	88	COPE Figueres
*LLEIDA	92,6	40 Principales
*LLEIDA	93,4	Segre Ràdio
*LLEIDA	94,1	OCR Lleida
*LLEIDA	96	Cadena 100 Lleida
*LLEIDA	101,3	Dial Lleida
*MANRESA	91,8	40 Principales
*MANRESA	92,7	COPE Manresa-CN
*MANRESA	101,7	Flash Ciutat FM Manresa
*MASNOU	87,7	Maresme 87.7 FM
*MATARÓ	105,4	RM Radio
*MIRALCAMP	98,4	Flash Ponent
*MONTBLANC	101,8	Flash FM Tarragona
*MÓRA D'EBRE	87,6	R. Móra d'Ebre-SER Mix.
*OLOT	98,1	Ràdio Olot
*PALAMÓS	96,3	Ràdio Costa Brava
*PUIGCERDÀ	89,8	COPE Puigcerdà-R. Pirineus
*PUIGCERDÀ	92	No explotada
*REUS	89,6	Cadena 100 Reus
*REUS	95,3	OCR Reus/Onda 10
*REUS	101,4	40 Principales
*RIPOLL	90,5	Ràdio Ripoll
*ROSES	94,4	Ràdio Girona 2
*RUBÍ	97,7	Radio Tele-Taxi
*SABADELL	89,1	Radio Salud (OCR)
*SALOU	92,5	Dial Costa Dorada

<i>Població</i>	<i>Freqüència</i>	<i>Nom</i>
*LA SEU D'URGELL	98,1	Ràdio Valira
*LA SEU D'URGELL	105	Ràdio Estel
*SOLSONA	104,4	Flash Solsona
*SANT CELONI	102,5	RKOR
*ST. FELIU DE GUÍXOLS	90,3	COPE Costa Brava
*ST. FELIU DE LLOBREGAT	106,1	FlashBack
*TARRAGONA	91	Onda Rambla Tarragona
*TARRAGONA	93,5	COPE Tarragona-CN
*TARRAGONA	96,2	SER Tarragona
*TÀRREGA	89,8	Cadena Musical
*TERRASSA	95,6	Ràdio Club 25
*TERRASSA	105,7	Flash FM Barcelona
*TORTOSA	101,9	Ràdio Ebre (SER Conv.)
*TORTOSA	98,0	OCR Tortosa
*TREMP	95,8	Cadena Musical
*VALLS	103,2	FlashBack
*VIC	90,3	RKOR
*VIELHA E MIJARAN	91	Flash Aran
*VILAFRANCA DEL PENEDÈS	92,6	SER Penedès (Conv.)
*VILANOVA I LA GELTRÚ	96,3	Onda 10

Nota: Aquí no han estat incloses les freqüències privades concedides amb el Pla de 1989 a Radio Ambiente Musical (una a Barcelona, una a Girona i una a Reus) ni la concedida a Ràdio Associació de Catalunya, SCL amb el Pla de 1979.

2. Freqüències d'OM a Catalunya (sector privat)

<i>Població</i>	<i>Freqüència</i>	<i>Nom</i>
BARCELONA	666	Ràdio Barcelona1 (SER)
BARCELONA	540	OCR Barcelona
BARCELONA	783	R. Miramar (COPE)
FIGUERES	1,269	COPE Figueres
GIRONA	1,008	Ràdio Girona (SER)
LLEIDA	1,287	Ràdio Lleida (SER)
LLEIDA	1,224	COPE Lleida
MANRESA	1,521	Ràdio Manresa (SER)
REUS	1,026	Ràdio Reus (SER)
REUS	1,143	COPE Reus
SABADELL	882	COM Ràdio
TERRASSA	1,116	Ràdio Terrassa (SER)
VILANOVA I LA GELTRÚ	1,485	OCR Vilanova i la Geltrú

Dins el sector privat català, comptabilitzem un total de 69 freqüències en FM (73, si comptéssim les 4 que hem exclòs) i 13 en OM.

Per titularitat, les freqüències quedarien repartides de la forma següent:

Grup SER: 18 freqüències en FM i 6 en OM.

Grup COPE: 10 freqüències en FM i 4 en OM.

Grup OCR: 5 freqüències en FM⁴ i 2 en OM.

Grup Onda Rambla: 5 freqüències en FM.

Grup FLASH: 8 freqüències en FM.

Grup RKOR: 4 freqüències en FM.

Grup Cadena Musical: 3 freqüències en FM.

Grup RM: 2 freqüències en FM.

Grup Ràdio Estel:⁵ 2 freqüències en FM.

Som plenament conscients que la paraula «grup» aplicada aquí pot sonar estranya i poc apropiada, però l'emprem només amb la idea de conjunt d'emissores que pertanyen a un mateix propietari o bé emeten la mateixa programació. L'única OM que resta és COM Ràdio, antiga Ràdio Sabadell (i només aquesta és la que tindrem en compte dins aquest estudi, sense entrar en matisos, atès que la qüestió legal i jurídica d'aquesta nova ràdio és encara motiu de controvèrsia), i les FM restants són emissores independents: Cadena Ibèrica-Radio España en Catalunya (que fins fa pocs mesos era la fórmula musical Top 40), Ràdio Marina, Onagirona, 101,1 Igualada, Segre Ràdio, Ràdio Olot, Ràdio Costa Brava, Ràdio Ripoll, Radio Club 25, Ràdio Valira, Hot 70 (Maresme 87,7 FM) i una freqüència no explotada a Puigcerdà (92,0).

No oblidem, però, que algunes d'aquestes emissores han tingut acords programàtics amb grans cadenes o poden tenir-los en un futur no gaire llunyà. També sabem que les emissores de Girona s'han considerat sempre una mena de grup (no oficial) i han arribat a compartir hores de programació conjunta, de la mateixa manera que, quan va néixer oficialment Onagirona, no es descartava la possibilitat que aquesta cadena nasqués definitivament de forma rigorosa com a tal.

Les primeres conclusions derivades d'aquesta exposició numèrica són clares:

4. Hi comptem l'acord d'associació a què va arribar amb Radio Salud.

5. A punt de presentar aquest treball, la freqüència 105 de la Seu d'Urgell passa a ser de Ràdio Estel.

1. Quasi la meitat de les freqüències en FM de Catalunya (34) és en mans d'una cadena d'àmbit estatal (incloent-hi l'única emissora que Cadena Ibérica té a Catalunya).

2. Quasi el 83 % de les freqüències en FM de Catalunya formen part d'una cadena, sigui estatal o autonòmica, per petita que sigui (i sense oblidar els acords programàtics que hem esmentat com a moneda corrent de canvi).

3. Quasi el 35 % de les freqüències pertanyen a una cadena privada autòctona.

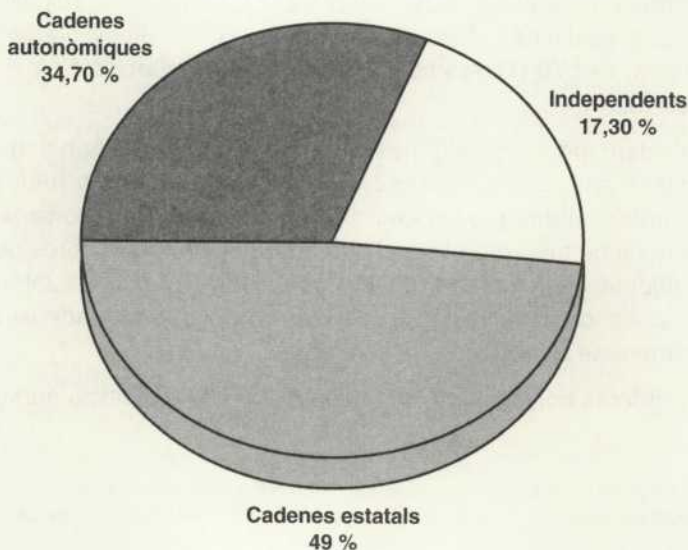
4. De 13 freqüències en OM, 12 són en mans d'una cadena d'àmbit estatal. L'excepció és COM Ràdio.

Per la seva banda, el sector públic (i no hi incloem, de moment, les municipals, perquè ara ens resultaria un factor distorsionador per la magnitud del seu nombre) queda repartit de la manera següent:

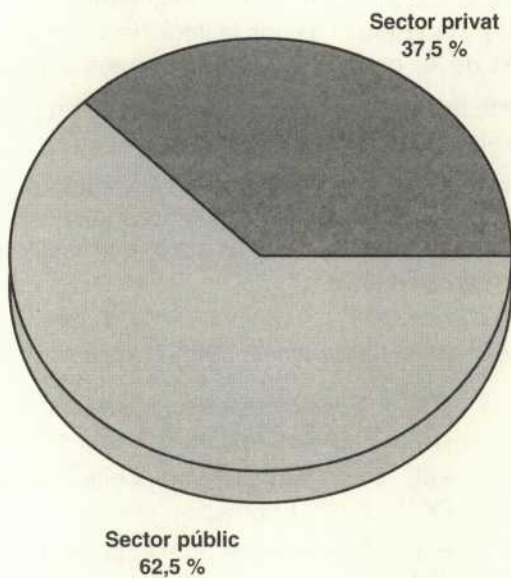
* Grup RNE: 36 freqüències en FM i 2 en OM.

* Grup Catalunya Ràdio: 79 freqüències en FM.

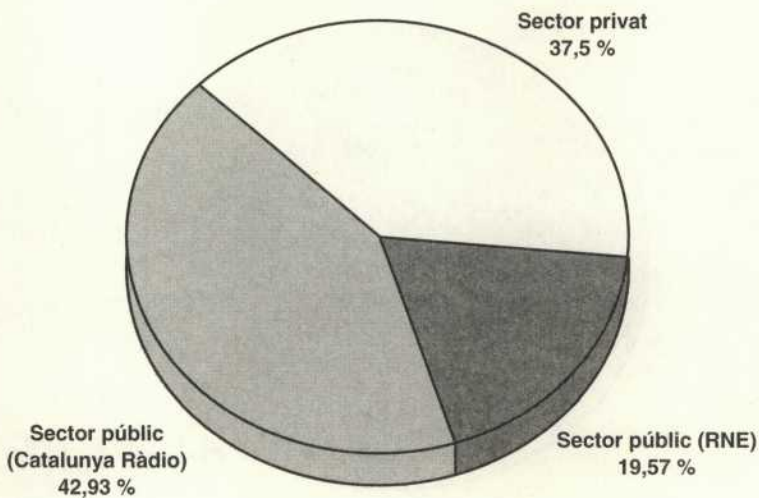
Titularitat de les FM de Catalunya

Repartiment de les FM de Catalunya per sectors (I)

Repartiment de les FM de Catalunya per sectors (II)

Es pot entendre perfectament que el 62,5 % de freqüències sigui en mans del sector públic, si creiem en la voluntat de servei públic que, com a tal, ha de garantir que les ones arribaran a tot el territori, a totes les poblacions, sigui rendible o no. Però hi ha dos factors distorsionadors que ajuden a entendre algunes de les queixes i de les actuacions del sector privat:

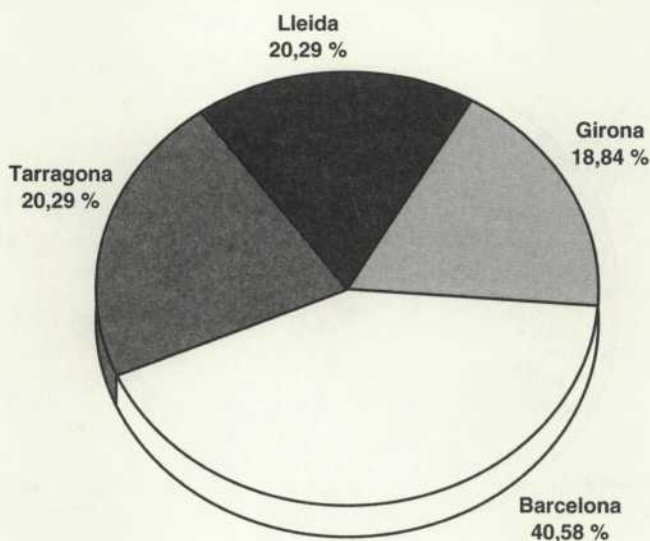
a) Efectivament, les emissores de RNE no admeten publicitat, però sí les autonòmiques i les quasi 200 de municipals.

b) Aquella voluntat de cobrir i de servir tot el territori podria explicar la superioritat quant a potència d'emissió de les públiques (excepte les municipals), però alhora, les de la Generalitat accepten publicitat, per la qual cosa estan jugant amb avantatge.

3. Nombre de freqüències per província (només sector privat)

* Barcelona	FM: 28 (repartides en 15 poblacions diferents) OM: 7 (repartides en 5 poblacions diferents)
* Tarragona	FM: 14 (repartides en 8 poblacions diferents) OM: 2 (en 1 població)
* Lleida	FM: 14 (repartides en 9 poblacions diferents) OM: 2 (en 1 població)
* Girona	FM: 13 (repartides en 10 poblacions diferents) OM: 2 (en 2 poblacions)

El tant per cent de freqüències en FM per província

Com es pot observar, quasi la meitat del pastís se l'enduu la província de Barcelona, mentre que poc més de la meitat restant se la reparteixen gairebé per igual les altres tres.

De les FM privades, són ubicades a la capital de la província:

- 10 a Barcelona (35,7 % del total de FM de la província)
- 3 a Tarragona (21,4 %)
- 5 a Lleida (35,7 %)
- 3 a Girona (23 %)

De les OM, són ubicades a la capital de la província:

- 3 a Barcelona (43 % del total de les OM de la província)
- 2 a Lleida (100 %)
- 1 a Girona (50 %)

4. Nombre de freqüències per comarca

De les 41 comarques en què es divideix el territori català, no tenen cap freqüència privada en FM (la qual cosa no vol dir que no els arribi cap emissora): Baix Penedès, Pla de l'Estany, Garrigues, Terra Alta, Priorat, Pallars Sobirà i Alta Ribagorça. O sigui, 3 de la província de Lleida, 3 de Tarragona i 1 de Girona.

L'OM només és present a les comarques del Barcelonès, Alt Empordà, Gironès, Segrià, Bages, Baix Camp, Vallès Occidental i Garraf. O sigui, a 4 comarques de Barcelona, 2 de Girona, 1 de Lleida i 1 de Tarragona; i totes són a la capital de la comarca.

Freqüències en FM

a) Província de Barcelona

Comarca	Nombre de freqüències
Alt Penedès	1
Anoia	2
Bages	3
Baix Llobregat	1
Barcelonès	10
Berguedà	1
Garraf	1
Maresme	2
Osona	1
Vallès Occidental	4
Vallès Oriental	2

b) *Província de Tarragona*

<i>Comarca</i>	<i>Nombre de freqüències</i>
Alt Camp	1
Baix Camp	3
Baix Ebre	2
Conca de Barberà	1
Montsià	2
Ribera d'Ebre	1
Tarragonès	4

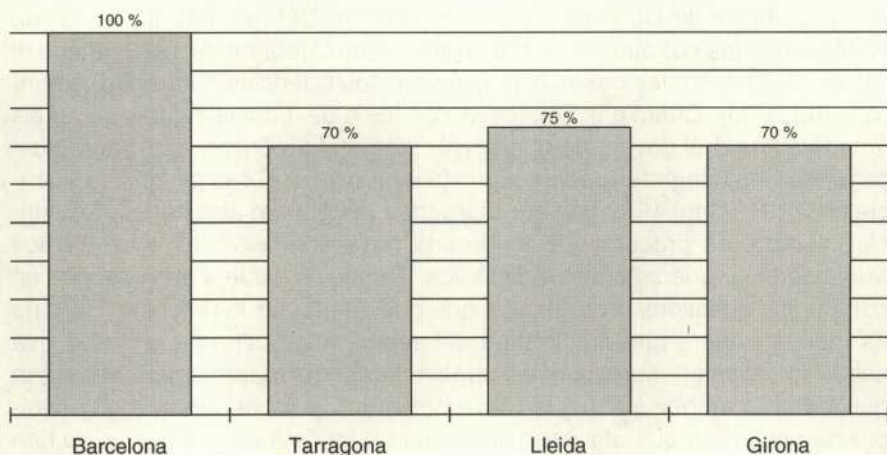
c) *Província de Lleida*

<i>Comarca</i>	<i>Nombre de freqüències</i>
Alt Urgell	2
Noguera	1
Pallars Jussà	1
Pla d'Urgell	1
Segarra	1
Segrià	5
Solsonès	1
Urgell	1
Vall d'Aran	1

d) *Província de Girona*

<i>Comarca</i>	<i>Nombre de freqüències</i>
Alt Empordà	3
Baix Empordà	2
Cerdanya	2
Garrotxa	1
Gironès	3
Ripollès	1
Selva	1

Tant per cent de comarques que tenen freqüència en FM privada
(per província)

Voldríem ara introduir una nova forma de comptabilitzar freqüències, per tal que després entenguem millor algunes de les conclusions. Ens estem referint a l'anomenat *àmbit metropolità*⁶ que inclou les comarques del Garraf, l'Alt Penedès, el Baix Llobregat, el Vallès Occidental, el Vallès Oriental, el Maresme i, evidentment, el Barcelonès, i que deixa fora les comarques també barcelonines però considerades dintre de la categoria de comarques centrals: l'Anoia, el Bages, Osona i el Berguedà.

Del que hem comptabilitzat fins ara, les dades referides a aquest *àmbit metropolità* (només dins del sector privat) són:

— Conté 21 freqüències en FM (30,4 % del total de les FM de Catalunya, 75% del total de les FM de la província de Barcelona).

— Conté 6 freqüències en OM (46 % del total de les OM de Catalunya, totes excepte una de les OM de la província de Barcelona).

— Totes les FM, excepte 3 (Masnou, Rubí i Sant Celoni), són ubicades en la capital de comarca (si apostem per la capitalitat compartida Terrassa/Sabadell).

— Totes les OM d'aquest àmbit són ubicades en la capital de comarca (si apostem per la capitalitat compartida Terrassa/Sabadell).

6. Dades extretes de l'*Anuari Estadístic de Catalunya 1997*.

5. Freqüències en FM i població a Catalunya

Les freqüències (o sigui, el «número»), la potència, la ubicació i altres dades són determinades sempre pel govern central. Per bandes, només tenen possibilitat de ser concedides llicències en OM i en FM. En el cas de l'OM només les pot atorgar l'Estat i l'últim repartiment fou el 1978 (ja que el Pla de 1993 deixà les coses com estaven i les llicències caducaran a principis del 2000). Quant a la FM, les atorga (és a dir, decideix quins seran els «guanyadors») el govern de qualsevol comunitat autònoma que tingui traspassades les competències en aquesta matèria. En el cas català, les llicències del 1979 i del 1989 van ser atorgades pel govern autonòmic. En principi, sempre es procura que amb cada nova concessió es cobreixin les àrees que manquen d'oferta radiofònica. També és evident que es tenen en compte les qüestions orogràfiques que puguin afectar la recepció. Però no és menys evident que, tractant-se del sector privat, s'ha de procurar que tingui llicències en mercats que li puguin garantir el manteniment. Ja dèiem que la forma en què s'anuncien les emissores i la baixa potència que sempre han tingut, fa que algunes l'augmentin (i tot és fer-ho una, que ho han de fer les altres) o bé que es plantegin l'emissió o la repetició del senyal en mercats més poblats que garanteixin la subsistència. Veiem-ne ara algunes dades,⁷ que després relacionarem amb les emissores.

Comarca	Habitants	Densitat (hab./km ²)	Nombre FM
1. BARCELONÈS	2.131.378	14.897,4	10
2. VALLÈS OCCIDENTAL	685.600	1.180,6	4
3. BAIX LLOBREGAT	643.419	1.322,5	1
4. MARESME	318.891	803,5	2
5. VALLÈS ORIENTAL	285.129	334,7	2
6. TARRAGONÈS	169.016	533,0	4
7. SEGRIÀ	163.691	117,4	5
8. BAGES	152.586	117,8	3
9. BAIX CAMP	140.540	202,1	3
10. GIRONÈS	129.044	224,2	3
11. OSONA	122.923	97,3	1
12. SELVA	104.833	105,3	1
13. BAIX EMPORDÀ	95.986	137,0	2
14. ALT EMPORDÀ	93.172	69,4	3
15. GARRAF	90.435	491,3	1
16. ANOIA	86.964	100,4	2
17. ALT PENEDEÈS	73.196	123,6	1

7. Dades de població extretes de l'*Anuari Estadístic de Catalunya 1997* (dades referides a 1996).

<i>Comarca</i>	<i>Habitants</i>	<i>Densitat (hab./km²)</i>	<i>Nombre FM</i>
18. BAIX EBRE	65.879	66,7	2
19. MONTSIÀ	54.765	77,3	2
20. BAIX PENEDEÈS	47.550	160,9	0
21. GARROTXA	46.708	63,6	1
22. BERGUEDÀ	38.606	32,6	1
23. ALT CAMP	34.403	63,2	1
24. NOGUERA	34.390	19,8	1
25. URGELL	30.181	51,5	1
26. PLA D'URGELL	29.116	95,6	1
27. RIPOLLÈS	26.365	27,5	1
28. PLA DE L'ESTANY	23.833	90,7	0
29. RIBERA D'EBRE	22.442	27,2	1
30. GARRIGUES	19.273	24,1	0
31. ALT URGELL	19.006	13,1	2
32. CONCA DE BARBERÀ	18.285	28,2	1
33. SEGARRA	17.407	24,1	1
34. PALLARS JUSSÀ	12.817	9,9	1
35. Cerdanya	12.757	23,3	2
36. TERRA ALTA	12.584	17,0	0
37. SOLSONÈS	11.171	11,2	1
38. PRIORAT	9.212	18,6	0
39. VALL D'ARAN	7.130	11,5	1
40. PALLARS SOBIRÀ	5.815	4,3	0
41. ALTA RIBAGORÇA	3.542	8,3	0
Total	6.090.040	69	

Quant a les OM, recordem que són ubicades a:

<i>Comarca</i>	<i>Habitants</i>	<i>Densitat (hab./km²)</i>	<i>Nombre FM</i>
<i>(núm. segons el rànquing d'habitants)</i>			
1. BARCELONÈS	2.131.378	14.897,4	3
2. VALLÈS OCCIDENTAL	685.600	1.180,6	2
7. SEGRIÀ	163.691	117,4	2
8. BAGES	152.586	117,8	1
9. BAIX CAMP	140.540	202,1	2
10. GIRONÈS	129.044	224,2	1
14. ALT EMPORDÀ	93.172	69,4	1
15. GARRAF	90.435	491,3	1

Per províncies, quedaria de la manera següent:

<i>Província</i>	<i>Habitants</i>	<i>(percentatge de població)</i>	<i>Nombre de freqüències FM/OM</i>
Barcelona	4.628.277	(76,0 %)	28 / 7
Tarragona	574.676	(9,4 %)	14 / 2
Lleida	356.456	(5,9 %)	14 / 2
Girona	530.631	(8,7 %)	13 / 2

L'àmbit metropolità (Garraf, Alt Penedès, Baix Llobregat, Vallès Occidental, Vallès Oriental, Maresme i Barcelonès) té 4.228.048 d'habitants, equivalent al 69,4 % del total de la població, amb una densitat de població de 1.306,7 (hab./km²).

6. Dades econòmiques

Renda bruta familiar disponible.⁸ 1994. En pessetes corrents (milions)

<i>Comarca</i>	<i>RBFD</i>
Barcelonès	3.080.997
Vallès Occidental	849.722
Baix Llobregat	771.545
Maresme	442.937
Vallès Oriental	369.201
Tarragonès	226.411
Segrià	225.507
Bages	200.534
Baix Camp	192.648
Gironès	186.153
Osona	172.853
Selva	158.270
Alt Empordà	151.768
Baix Empordà	144.998
Garraf	118.073
Anoia	106.119
Alt Penedès	97.979
Baix Ebre	85.051
Montsià	71.610

8. RBFD: Macromagnitud que mesura els ingressos de què disposen els residents d'un territori per a destinar-los al consum o a l'estalvi (*Anuari Estadístic de Catalunya 1997*).

<i>Comarca</i>	<i>RBFD</i>
Garrotxa	66.434
Baix Penedès	64.116
Berguedà	52.301
Noguera	45.579
Alt Camp	44.598
Urgell	41.231
Pla d'Urgell	37.472
Ripollès	37.211
Pla de l'Estany	34.163
Ribera d'Ebre	28.900
Alt Urgell	25.609
Garrigues	24.805
Segarra	23.803
Conca de Barberà	23.249
Cerdanya	22.701
Pallars Jussà	19.405
Terra Alta	15.394
Solsonès	14.841
Vall d'Aran	11.872
Priorat	11.210
Pallars Sobirà	9.141
Alta Ribagorça	5.228
Total Catalunya	8.311.641
Àmbit Metropolità	5.730.455

Anem a veure ara quines són les dades principals que fins ara hem anat exposant, aplicades a les 41 comarques catalanes en funció de la quantitat de freqüències de FM de què disposen, per tal que després ho apliquem a cada cadena en particular.

Aquestes són algunes dades rellevants referides a aquest quadre:

a) La meitat de les freqüències de les FM són en 8 comarques.

b) Aquestes 8 comarques són dins els primers llocs del rànquing de població (Barcelonès 1, Vallès Occidental 2, Tarragonès 6, Segrià 7, Bages 8, Baix Camp 9, Gironès 10 i la més allunyada és l'Alt Empordà en el 14).

c) Aquestes 8 comarques són també en els primers llocs quant a densitat de població (Barcelonès 1, Vallès Occidental 3, Tarragonès 5, Gironès 8, Baix Camp 9, Bages 13, Segrià 14 i la més allunyada en el 21 torna a ser l'Alt Empordà).

d) Per contra, de les 8 comarques, 5 ocupen els darrers llocs en el rànquing de superfície en km² (dada a tenir en compte per la forma de propagació de les ones), i són en els llocs 41 (Barcelonès, amb 143,1), 23 (Baix Camp, amb 695,3), 28 (Vallès Occidental, amb 580,7), 29 (Gironès, amb 575,5), 36 (Tarragonès, amb 317,1). Però estan en els llocs 3, 5 i 6 respectivament, el Segrià (1.393,7), l'Alt Empordà (1.342,4) i el Bages (1.295,2).

e) Aquestes 8 comarques són en els primers llocs del rànquing de la Renda Bruta Familiar Disponible (RBFDF): 1 (Barcelonès), 2 (Vallès Occ.), 6 (Tarragonès), 7 (Segrià), 8 (Bages), 9 (Baix Camp), 10 (Gironès) i 13 (Alt Empordà).

f) O sigui, aquest 20 % de comarques catalanes aplega el 60 % de la població catalana, però poc més del 15 % de la superfície i el 61,5 % de la RBFDF.

<i>Nombre de freqüències</i>	<i>Comarca</i>	<i>Rànquing de població</i>	<i>Rànquing de densitat de població</i>	<i>Rànquing de superfície</i>	<i>Rànquing de RBFDF</i>
10	Barcelonès	1	1	41	1
4	Vallès Occidental	2	3	28	2
4	Tarragonès	6	5	36	6
4	Segrià	7	14	3	7
3	Bages	8	13	6	8
3	Baix Camp	9	9	23	9
3	Gironès	10	8	29	10
3	Alt Empordà	14	21	5	13
2	Maresme	4	4	35	4
2	Vallès Oriental	5	7	15	5
2	Baix Empordà	13	11	22	14
2	Anoia	16	16	14	16
2	Baix Ebre	18	22	12	18
2	Montsià	19	20	21	19
2	Alt Urgell	31	36	2	30
2	Cerdanya	35	32	30	34
1	Baix Llobregat	3	2	33	3

<i>Nombre de freqüències</i>	<i>Comarca</i>	<i>Rànquing de població</i>	<i>Rànquing de densitat de població</i>	<i>Rànquing superfície</i>	<i>Rànquing de RBF</i>
1	Osona	11	17	8	11
1	Selva	12	15	11	12
1	Garraf	15	6	40	15
1	Alt Penedès	17	12	26	17
1	Garrotxa	21	23	19	20
1	Berguedà	22	26	9	22
1	Alt Camp	23	24	31	24
1	Noguera	24	33	1	23
1	Urgell	25	25	27	25
1	Pla d'Urgell	26	18	37	26
1	Ripollès	27	28	13	27
1	Ribera d'Ebre	29	29	16	29
1	Conca de Barberà	32	27	24	33
1	Segarra	33	31	20	32
1	Pallars Jussà	34	39	7	35
1	Solsonès	37	38	10	37
1	Vall d'Aran	39	37	25	38
0	Baix Penedès	20	10	38	21
0	Pla de l'Estany	28	19	39	28
0	Garrigues	30	30	17	31
0	Terra Alta	36	35	18	36
0	Priorat	38	34	32	39
0	Pallars Sobirà	40	41	4	40
0	Alta Ribagorça	41	40	34	41

Un darrer apunt sobre les concentracions urbanes que també és prou significatiu. Veiem on són ubicades les úniques poblacions catalanes amb més de 50.000 habitants i les poblacions de més de 20.000.

<i>Comarca</i>	<i>Nombre de poblacions amb + 50.000 habitants</i>
Bages	1
Baix Camp	1
Baix Llobregat	4
Barcelonès	4
Gironès	1
Maresme	1
Segrià	1
Tarragonès	1
Vallès Occidental	4
Vallès Oriental	1

Si tenim present que 4 d'aquestes poblacions són les capitals de província (i a 3 províncies és l'única població de més de 50.000 habitants que hi ha), ens adonarem que de la resta d'aquestes poblacions totes són dins l'àmbit metropolità excepte la del Baix Camp (Reus) i la del Bages (Manresa). I de tots és conegut el pes comercial que tenen aquestes dues ciutats. També hem vist que ambdues estan entre les 8 comarques que apleguen la meitat de freqüències privades en FM.

<i>Municipi</i>	<i>+ 20.000 habitants</i>	<i>Comarca</i>
Barcelona	1.508.805	Barcelonès
L'Hospitalet de Llobregat	255.050	Barcelonès
Badalona	210.987	Barcelonès
Sabadell	185.798	Vallès Occidental
Terrassa	163.862	Vallès Occidental
Santa Coloma de Gramenet	123.175	Barcelonès
Tarragona	112.176	Tarragonès
Lleida	112.035	Segrià
Mataró	102.018	Maresme
Reus	90.993	Baix Camp
Cornellà de Llobregat	82.490	Baix Llobregat
Sant Boi de Llobregat	78.005	Baix Llobregat
Girona	70.576	Gironès
Manresa	64.385	Bages
El Prat de Llobregat	63.255	Baix Llobregat
Rubí	54.085	Vallès Occidental
Viladecans	53.235	Baix Llobregat
Granollers	50.951	Vallès Oriental
Cerdanyola del Vallès	50.503	Vallès Occidental
Vilanova i la Geltrú	47.979	Garraf

<i>Municipi</i>	<i>+ 20.000 habitants</i>	<i>Comarca</i>
Sant Cugat del Vallès	47.210	Vallès Occidental
Esplugues de Llobregat	46.810	Baix Llobregat
Mollet del Vallès	41.911	Vallès Oriental
Castelldefels	38.509	Baix Llobregat
Gavà	37.985	Baix Llobregat
Sant Feliu de Llobregat	35.797	Baix Llobregat
Sant Adrià de Besós	33.361	Barcelonès
Figueres	33.157	Alt Empordà
Igualada	32.512	Anoia
Vic	30.397	Osona
Tortosa	30.088	Baix Ebre
Ripollet	28.903	Vallès Occidental
Vilafranca del Penedès	28.553	Alt Penedès
Blanes	27.713	Selva
Olot	27.482	Garrotxa
Montcada i Reixac	27.068	Vallès Occidental
Sant Joan Despí	26.805	Baix Llobregat
Barberà del Vallès	25.484	Vallès Occidental
Premià de Mar	24.420	Maresme
Sant Vicenç dels Horts	22.621	Baix Llobregat
Salt	21.519	Gironès
Masnou	20.387	Maresme
Valls	20.206	Alt Camp

Les dades parlen per elles mateixes. D'aquests 43 municipis, 33 són a la província de Barcelona i trobem la màxima concentració d'aquestes poblacions a la comarca del Baix Llobregat (10). Curiosament, aquesta comarca només té una freqüència en FM. Però està absolutament envoltada d'emissores que li arriben prou bé. Pensem que aquesta comarca és una de les més petites quant a superfície (lloc 33 de 41) i té el lloc 3 quant a població i el 2 quant a densitat de població (i no oblidéssim la seva importància industrial).

Finalment, cal recordar de nou el pes específic de l'anomenat *àmbit metropolità*, ja que 30 d'aquestes 43 poblacions en formen part. O sigui, aquest àmbit aplega el 70 % de municipis amb més de 20.000 habitants de Catalunya.

De nou recordem que en la major part de casos de les comarques que no tenen cap freqüència de FM del sector privat, és fàcil per la seva ubicació que hi arribin les del voltant i, a més a més, totes les comarques catalanes reben les quatre programacions de les emissores de la Generalitat

amb, com a mínim, una freqüència per comarca, quan no són dues o tres. Sense tenir en compte les emissores de RNE, totes aquestes emissores públiques tenen potències, com hem vist, més que considerables. Les de la Generalitat només funcionen en FM, però RNE disposa de potentíssimes OM. Podríem afegir la importància de la tasca de les emissores municipals, si no fos perquè la situació que les envolta ara és prou conflictiva, però és cert que moltes d'elles ofereixen una programació generalista a través de la COM que també permet servir moltes comarques.

7. Freqüències i emissores

Comencem ara a aplicar dades ja vistes a cada cadena en particular: d'un total de 18, la SER té 9 freqüències en capitals de província (destaquen les 5 de Barcelona), 16 freqüències són en capitals de comarca (i ja veurem que no totes les que coincideixen en una població donen la mateixa programació) i 13 freqüències són en poblacions de més de 20.000 habitants. Resulta que en aquelles poblacions que no ocupen els primers llocs quant a habitants, a densitat o a Rbfd, que no són capitals de província ni potser de comarca, la SER no hi té competència privada perquè només hi ha una freqüència i és seva (propietat, associada, etc.).

Un cas a esmentar és, per exemple, el de Salou: no té més de 20.000 habitants, no és capital de província ni de comarca (excepte de la Costa Daurada), però ocupa els primers llocs quant a habitants, a densitat i a Rbfd i no hem d'oblidar la importància turística que té i com augmenta la seva població durant els mesos d'estiu.

La província de Barcelona té 7 freqüències (25 % del total d'aquesta província), 7 a Tarragona (50 % del total), 2 a Girona (15,3 % del total) i 2 a Lleida (14,2 % del total). La qüestió és saber si amb la potència amb què emeten (l'oficial) abasten prou mercat. Però el principal, el de Barcelona, el tenen perfectament cobert.

Cadena SER (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBF/D de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències (*)</i>
Ampostà 2 (Montsià)	19	20	19	No	Sí	No	No
Barcelona 5 (Barcelonès)	1	1	1	Sí	Sí	Sí	Sí
Girona 1 (Gironès)	10	8	10	Sí	Sí	Sí	Sí
Lleida 2 (Segrià)	7	14	7	Sí	Sí	Sí	Sí
Manresa 1 (Bages)	8	13	8	Sí	Sí	No	Sí
Móra d'Ebre 1 (Ribera d'Ebre)	29	29	29	No	Sí	No	No
Reus 1 (Baix Camp)	9	9	9	Sí	Sí	No	Sí
Roses 1 (Alt Empordà)	14	21	13	No	No	No	No
Salou 1 (Tarragonès)	6	5	6	No	No	No	No
Tarragona 1 (Tarragonès)	6	5	6	Sí	Sí	Sí	Sí
Tortosa 1 (Baix Ebre)	8	22	18	Sí	Sí	No	Sí
Vilafranca del P. 1 (Alt Penedès)	17	12	17	Sí	Sí	No	No

(*) Ens referim a si hi ha més freqüències que NO pertanyin a la mateixa empresa i ens referim a aquesta població, no a la comarca.

Quant a les OM, el domini d'aquesta cadena és evident i més si recordem que la de Barcelona és una de les dues úniques comarcals existents a Catalunya (a Espanya només n'hi ha nou). La resta són OM històriques (de fet, totes ho són més o menys) i fa molts anys que les té com a associades. Té 3 OM a la província de Barcelona (42,8 % del total a la província), 1 a la de Girona (50 %), 1 a la de Lleida (50 %) i 1 a la de Tarragona (50 %).

Cadena SER (OM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències (*)</i>
Barcelona 1 (Barcelonès)	1	1	1	Sí	Sí	Sí	Sí
Girona 1 (Gironès)	10	8	10	Sí	Sí	Sí	No
Lleida 1 (Segrià)	7	14	7	Sí	Sí	Sí	Sí
Manresa 1 (Bages)	8	13	8	Sí	Sí	No	No
Reus 1 (Baix Camp)	9	9	9	Sí	Sí	No	Sí
Terrassa 1 (Vallès Occidental)	2	3	2	Sí	Sí	No	No

Veiem ara una altra cadena històrica, la COPE:

Cadena COPE (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Barcelona 2 (Barcelonès)	1	1	1	Sí	Sí	Sí	Sí
Figueres 1 (Alt Empordà)	14	21	13	Sí	Sí	No	No
La Jonquera 1 (Alt Empordà)	14	21	13	No	No	No	No
Lleida 1 (Segrià)	7	14	7	Sí	Sí	Sí	Sí
Manresa 1 (Bages)	8	13	8	Sí	Sí	No	Sí
Reus 1 (Baix Camp)	9	9	9	Sí	Sí	No	Sí
St. Feliu de G. 1 (Baix Empordà)	13	11	14	No	No	No	No
Tarragona 1 (Tarragonès)	6	5	6	Sí	Sí	Sí	Sí
Puigcerdà 1 (Cerdanya)	35	32	34	No	Sí	No	Sí

Si repasséssim la història de la COPE a Catalunya, veuríem que ha tingut sovint alguns problemes perquè ha intentat assegurar-se certa cobertura mínima, especialment a Barcelona, i en bona part la va aconseguir quan es va fer seva la Cadena 13. A la província de Barcelona té 3 freqüències (10,7 % del total de les que hi ha a la província), 2 a la de Tarragona (14,2 % del total), 4 a la de Girona (30,7 % del total) i 1 a la de Lleida (7,1 % del total). Quant a les OM:

Cadena COPE (OM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Barcelona 1 (Barcelonès)	1	1	1	Sí	Sí	Sí	Sí
Figueres 1 (Alt Emp.)	14	21	13	Sí	Sí	No	No
Reus 1 (Baix Camp)	9	9	9	Sí	Sí	No	Sí
Lleida 1 (Segrià)	7	14	7	Sí	Sí	Sí	Sí

La cadena que tractarem ara és Onda Cero Radio, històrica en el seu origen però no en el nom, ja que, com és sabut, es va formar principalment a partir de la compra de la cadena Rueda de Emisoras Rato, juntament amb d'altres que van aconseguir llicència el 1989. És per això que una cadena tan jove disposa d'una OM tan important com és l'altra, l'única comarcal de Barcelona (i de Catalunya), i una històrica no comarcal com la de Vilanova i la Geltrú. Certament, no podia fer-ho d'altra manera perquè quan va néixer, a les darreries dels anys vuitanta, feia més de deu anys que ja no es concedien OM.

Cadena OCR (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Reus 1 (Baix Camp)	9	9	9	Sí	Sí	No	Sí
Tortosa 1 (Baix Ebre)	18	22	18	Sí	Sí	No	Sí

Població (comarca) i nombre de freqüències	Rànquing d'habitants de la comarca	Rànquing de densitat de la comarca	Rànquing de RBFd de la comarca	És població de + 20.000 habitants	Capital de comarca	Capital de província	Hi ha més freqüències
Sabadell 1 (Vallès Occidental)	2	3	2	Sí	Sí	No	No
Vilanova i la Geltrú 1 (Garraf)	15	6	15	Sí	Sí	No	No
Lleida 1 (Segrià)	7	14	7	Sí	Sí	Sí	Sí

La qüestió amb Onda Cero és la competència «interna» que li ha sortit amb Onda Rambla. Aquesta cadena de Luis del Olmo ha anat adquirint cada vegada més autonomia fins al punt de tenir els seus propis informatius i programes. L'acord entre ambdues cadenes fa que el programa *Protagonistas* no es pugui sentir a Catalunya per cap altra FM que no siguin les d'aquestes cadenes, motiu pel qual, segons l'acord amb Radio Salud (freqüència de Sabadell que arriba bé a Barcelona) Onda Cero no pot passar aquest programa, però sí altres (Julia Otero). Veurem què passa amb les noves concessions i veurem què passa realment, ja que van córrer rumors de crisi i de separació i que OCR podria acabar associada a alguna altra cadena. Quant a les OM:

Cadena OCR (OM)

Població (comarca) i nombre de freqüències	Rànquing d'habitants de la comarca	Rànquing de densitat de la comarca	Rànquing de RBFd de la comarca	És població de + 20.000 habitants	Capital de comarca	Capital de província	Hi ha més freqüències
Barcelona 1 (Barcelonès)	1	1	1	Sí	Sí	Sí	Sí
Vilanova i la Geltrú 1 (Garraf)	15	16	15	Sí	Sí	No	No

Amb la SER, la COPE i l'OCR, s'han acabat les OM, excepte Radio Sabadell, actual COM Ràdio. Anem a veure ara la resta de les FM en mans de cadenes autòctones. De fet, són un cas molt paradigmàtic perquè, certament, l'administració ofereix les freqüències que ofereix i en les condicions que dictamina i els sollicitants proven d'aconseguir allò que més els interessa. Però hi ha altres formes d'aconseguir allò que l'administració els nega (i d'això, n'han hagut d'aprendre molt les privades), i és a través de fórmules com l'associació, l'afiliació o ja directament la compra. Només cal que no vul-

nerin alguns principis bàsics de concentració exposats en diferents lleis i decrets. I és, precisament, a través de l'associació, que va néixer el grup Flash (o la mateixa SER fa bastants anys més), i amb la compra, Onda Rambla. L'objectiu, sovint, és aconseguir aquelles emissores que són considerades estratègiques, que cobreixen determinats àmbits poblacionals i que poden assegurar un mercat publicitari suficient per a no arruïnar-se. Luis del Olmo va aconseguir en poc temps (si volem ser rigorosos, no és exactament en poc temps, perquè la veritat és que feia molts anys que demanava llicències) cobrir el 90 % del territori català, i ho va haver d'aconseguir amb la compra.

Cadena Onda Rambla (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Barcelona 1 (Barcelonès)	1	1	1	Sí	Sí	Sí	Sí
Tarragona 1 (Tarragonès)	6	5	6	Sí	Sí	Sí	Sí
Balaguer 1 (Noguera)	24	33	23	No	Sí	No	No
Girona 1 (Gironès)	10	8	10	Sí	Sí	Sí	Sí
Igualada 1 (Anoia)	16	16	16	Sí	Sí	No	Sí

Cadena Flash (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Terrassa 1 (Vallès Occidental)	2	3	2	Sí	Sí	No	Sí
Manresa 1 (Bages)	8	13	8	Sí	Sí	No	Sí
Miralcamp 1 (Pla d'Urgell)	26	18	26	No	No	No	No
Montblanc 1 (Conca de Barberà)	32	27	33	No	Sí	No	No

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFd de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Solsona 1 (Solsonès)	37	38	37	No	Sí	No	No
St. Feliu de Llobregat 1 (Baix Llobregat)	3	2	3	Sí	Sí	No	No
Valls 1 (Alt Camp)	23	24	24	Sí	Sí	No	No
Vielha 1 (Val d'Aran)	39	37	38	No	Sí	No	No

Observem que no té cap freqüència en capital de província (la qual cosa no vol dir que no arribi perfectament, per exemple, a Barcelona) i que de 8 freqüències (corresponents a 8 poblacions distintes), és l'única freqüència en 6 casos i totes, excepte Miralcamp, són capital de comarca. Tal i com hem apuntat abans en el cas de Salou, fem també aquí un incís en el cas de Vielha e Mijaran com a punt de trobada important de molta gent (sobretot joves) que hi va a esquiar però també a practicar altres esports de neu més arriscats i considerats, també, més innovadors. D'aquí la importància de poder ser-hi presents i oferir a l'hivern microprogrammes especials que informen de tot allò que fa referència a aquests esports.

Cadena RKOR (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFd de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
St. Celoni 1 (Vallès Oriental)	5	7	5	No	No	No	No
Vic 1 (Osona)	11	17	11	Sí	Sí	No	No
Granollers 1 (Vallès Oriental)	5	7	5	Sí	Sí	No	No
Berga 1 (Berguedà)	22	26	22	No	Sí	No	No

Cadena Musical (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Cervera 1 (Segarra)	33	31	32	No	Sí	No	No
Tàrrrega 1 (Urgell)	25	25	25	No	Sí	No	No
Tremp 1 (Pallars Jussà)	34	39	35	No	Sí	No	No

Cadena RM (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Rubí 1 (Vallès Occidental)	2	3	2	Sí	No	No	No
Mataró 1 (Maresme)	4	4	4	Sí	Sí	No	No

Cadena Ràdio Estel (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Barcelona 1 (Barcelonès)	1	1	1	Sí	Sí	Sí	Sí
Seu Urgell 1 (Alt Urgell)	31	36	30	No	Sí	No	Sí

Notem que, a mesura que «baixem» i que les freqüències ja no pertanyen a grans cadenes d'àmbit estatal, els grans nuclis poblacionals «s'allunyen» i no hi ha representativitat a les capitals de província, tot i que es manté força la representació en capitals de comarca. També va baixant la quantitat de freqüències que coincideixen. És evident que això marca la política programàtica que durà a terme la cadena.

Ara voldríem especular una mica sobre la cobertura del que sempre fou considerat com a Grup de Girona, que no era oficialment cadena encara que poguessin compartir hores d'emissió. Per a la possible futura cadena comptariem amb Onagirona, Ràdio Costa Brava, Ràdio Olot, Ràdio Ripoll i Ràdio Marina.

Grup de Girona (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Girona 1 (Gironès)	10	8	10	Sí	Sí	Sí	Sí
Palamós 1 (Baix Emp.)	13	11	14	No	No	No	No
Olot 1 (Garrotxa)	21	23	20	Sí	Sí	No	No
Ripoll 1 (Ripollès)	27	28	27	No	Sí	No	No
Blanes 1 (Selva)	12	15	12	Sí	No	No	No

Les ràdios que queden (FM)

<i>Població (comarca) i nombre de freqüències</i>	<i>Rànquing d'habitants de la comarca</i>	<i>Rànquing de densitat de la comarca</i>	<i>Rànquing de RBFD de la comarca</i>	<i>És població de + 20.000 habitants</i>	<i>Capital de comarca</i>	<i>Capital de província</i>	<i>Hi ha més freqüències</i>
Barcelona 1 (Barcelonès)	1	1	1	Sí	Sí	Sí	Sí
Igualada 1 (Anoia)	16	16	16	Sí	Sí	No	Sí
Lleida 1 (Segrià)	7	14	7	Sí	Sí	Sí	Sí
Masnou 1 (Maresme)	4	4	4	Sí	No	No	No
Seu d'Urgell 1 (Alt Urgell)	31	36	30	No	Sí	No	Sí
Seu d'Urgell 1 (Alt Urgell)	31	36	30	No	Sí	No	Sí
Puigcerdà 1 (Cerdanya)	35	32	34	No	Sí	No	Sí
Terrassa 1 (Vallès Occidental)	2	3	2	Sí	Sí	No	Sí

8. Freqüències i programació⁹

Tornem a repassar els grups radiofònics, ara sí, per a veure com reparteixen les seves freqüències segons la programació (les OM, siguin de la cadena que siguin, ofereixen programació generalista).

Grup SER

Població de la freqüència	Nom	Tipus de programació	Comarca	Província
Barcelona	Radio BCN-2	Generalista	Barcelonès	Barcelona
Barcelona	M-80	Radiofórmula (1)	Barcelonès	Barcelona
Barcelona	Dial	Radiofórmula	Barcelonès	Barcelona
Barcelona	40 Principales	Radiofórmula	Barcelonès	Barcelona
Barcelona	Sinfo-Radio	Temàtica (2)	Barcelonès	Barcelona
Manresa	40 Principales	Radiofórmula	Bages	Barcelona
Vilafranca del P.	SER Penedès	Generalista	Alt Penedès	Barcelona
Tarragona	SER Tarragona	Generalista	Tarragonès	Tarragona
Amposta	Dial Ebre	Radiofórmula	Montsià	Tarragona
Amposta	40 Principales Ebre	Radiofórmula	Montsià	Tarragona
Móra d'Ebre	Ràdio Móra d'Ebre	Mixta (3)	Ribera d'Ebre	Tarragona
Reus	40 Principales	Radiofórmula	Baix Camp	Tarragona
Salou	Dial Costa Dorada	Radiofórmula	Tarragonès	Tarragona
Tortosa	Ràdio Ebre	Generalista	Baix Ebre	Tarragona
Girona	40 Principales	Radiofórmula	Gironès	Girona
Roses	Ràdio Girona 2	Generalista	Alt Empordà	Girona
Lleida	Dial Lleida	Radiofórmula	Segrià	Lleida
Lleida	40 Principales	Radiofórmula	Segrià	Lleida

(1) Totes les radiofórmules d'aquesta i altres cadenes són musicals, ja que les úniques dues *all-news* són públiques (una estatal i una autonòmica catalana).

(2) Les temàtiques, també anomenades *monogràfiques*, són igualment musicals.

(3) La programació mixta és la que combina els principals programes generalistes amb una forta presència musical, en aquest cas de 40 Principales. Ho fan les emissores que tenen poca cobertura en una zona i els convé potenciar ambdues programacions. En el cas de la SER, va haver de fer-ho a tot Espanya per a complir amb els requisits exigits per la llei, respecte a l'expedient de concentració, que l'obligà a desprendre's d'algunes emissores i a haver de reajustar, en conseqüència, la programació en d'altres, per a continuar cobrint aquella zona amb una sola emissora quan abans podia tenir-ne dues o tres.

9. Per a una descripció molt més detallada sobre programació (tipus, diferències, domini i ús del català o del castellà), remetem a l'obra de Josep Maria Martí, *La ràdio a Catalunya*.

La SER té a la província de Barcelona una representació de totes les seves cadenes musicals (excepte Radiolé, que queda restringida a Madrid i a Andalusia) i en el cas de 40 Principales, per partida doble. També per partida doble trobem la programació generalista, que repeteix la programació de la OM, si bé afegeix programes d'àmbit i de producció locals. A Tarragona, exceptuant la mixta, té les programacions per partida doble: 2 40 Principales, 2 Dial i 2 generalistes. A Girona té el que podria considerar-se un retorn als orígens, o sigui una generalista i una 40 Principales (radiofórmula pionera en tots els sentits i a tot Espanya). I a Lleida té dues radiofórmules, 40 Principales i Dial, si bé la generalista queda coberta amb l'OM.

Grup COPE

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Barcelona	COPE- Barcelona	Generalista	Barcelonès	Barcelona
Barcelona	Cadena 100	Temàtica (1)	Barcelonès	Barcelona
Manresa	COPE Manresa	Generalista	Bages	Barcelona
Tarragona	COPE Tarragona	Generalista	Tarragonès	Tarragona
Reus	Cadena 100	Temàtica	Baix Camp	Tarragona
Figueres	Cadena 100	Temàtica	Alt Empordà	Girona
La Jonquera	COPE Figueres	Generalista	Alt Empordà	Girona
Puigcerdà	COPE Puigcerdà Ràdio Pirineus	Generalista	Cerdanya	Girona
Sant Feliu de Guíxols	COPE Costa Brava	Generalista	Baix Empordà	Girona
Lleida	Cadena 100	Temàtica	Segrià	Lleida

(1) De fet, Cadena 100 té un cert problema de definició, ja que va començar anunciant-se com a radiofórmula, però els programes musicals especialitzats que emet (el *morning show* del matí o el programa de tarda i els de la nit) han reduït considerablement les hores de radiofórmula pura.

La COPE té a la província de Barcelona dues generalistes i una temàtica, a banda de l'OM de Barcelona (Ràdio Miramar). A la de Tarragona té una representació de cada programació, a banda de l'OM de Reus. A Lleida, com la SER, només té una programació, la generalista, que dobla amb l'OM que té a Lleida. I veiem que la seva representació, tot i que es contradiu amb el que acabem de comentar, és la més alta: tres generalistes i una temàtica, a banda de l'OM de Figueres. Ràdio Pirineus és una associació i les altres són seves en propietat.

Grup OCR

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Sabadell	Radio Salut (1)	Generalista	Vallès Occidental	Barcelona
Vilanova i la Geltrú	Onda 10	Temàtica (2)	Garraf	Barcelona
Reus	OCR Reus / Onda 10	Mixta	Baix Camp	Tarragona
Tortosa	OCR Tortosa	Generalista	Baix Ebre	Tarragona
Lleida	OCR Lleida	Generalista	Segrià	Lleida

(1) Ja n'hem explicat abans la relació.

(2) L'estiu de 1995, la que fins llavors havia estat radiofórmula Onda Cero Música començà a emetre amb el nom d'Onda Diez. El canvi responia a un intent de reposició per a incloure-hi programes que no fossin només els musicals. La idea era continuar prioritant la música, però oferir espais d'interès per al públic jove (cultura, esports alternatius, temes socials d'especial interès per a ells, etc.). Per tant, podríem considerar-la temàtica musical/gent jove. Poc després d'aquest canvi de denominació, Onda Cero va llançar una nova cadena: Onda Melodía, radiofórmula musical de format proper a la *beautiful music*, una ràdio bàsicament de companyia de la qual no tenim representació a Catalunya.

Grup Onda Rambla

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Barcelona	Onda Rambla	Generalista	Barcelonès	Barcelona
Igualada	Onda Rambla	Generalista	Anoia	Barcelona
Tarragona	Onda Rambla	Generalista	Tarragonès	Tarragona
Girona	Onda Rambla	Generalista	Gironès	Girona
Balaguer	Onda Rambla	Generalista	Noguera	Lleida

Ja hem vist abans que Onda Rambla cobreix el 90 % del territori català i ho fa amb una única programació, la generalista. Volem destacar una dada que creiem força rellevant: *de totes les cadenes autòctones* (incloent-hi les dues emissores de RM), *Onda Rambla és l'única que ofereix programació generalista*, ja que les altres són musicals en el 100 % gairebé.

També apuntem ara que aquestes cadenes musicals només ofereixen una única programació musical, excepte Flash que en té dues però amb les freqüències repartides entre 5 i 3. Els motius poden ser fàcils d'explicar, tot i que mai hem de caure en l'error de creure que siguin lleis matemàtiques. Només cal que repassem els territoris que cobreixen i quant costa la programació generalista i quant costa la musical. Luis del Olmo és l'excepció i el fet que s'hagi independitzat d'Onda Cero, hagi produït més programació

pròpia apostant per la generalista i hagi emprat cada cop més el català, ha fet que alguns hi vulguessin veure, per fi, l'aparició de la cadena que prenía el relleu a la fallida Cadena 13.

Per a veure millor la relació entre ambdues cadenes, podem unir-les:

Grup OCR / Onda Rambla

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Sabadell	Radio Salut	Generalista	Vallès Occidental	Barcelona
Vilanova i la Geltrú	Onda 10	Temàtica	Garraf	Barcelona
Barcelona	Onda Rambla	Generalista	Barcelonès	Barcelona
Igualada	Onda Rambla	Generalista	Anoia	Barcelona
Reus	OCR Reus / Onda 10	Mixta	Baix Camp	Tarragona
Tortosa	OCR Tortosa	Generalista	Baix Ebre	Tarragona
Tarragona	Onda Rambla	Generalista	Tarragonès	Tarragona
Girona	Onda Rambla	Generalista	Gironès	Girona
Lleida	OCR Lleida	Generalista	Segrià	Lleida
Balaguer	Onda Rambla	Generalista	Noguera	Lleida

Constatem el que dèiem de les cadenes autòctones musicals:

Grup Flash

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Terrassa	Flash FM	Radiofórmula	Vallès Occidental	Barcelona
Manresa	Flash FM	Radiofórmula	Bages	Barcelona
St. Feliu de Llobregat	Flashback	Radiofórmula	Baix Llobregat	Barcelona
Montblanc	Flash FM	Radiofórmula	Conca de Barberà	Tarragona
Valls	Flashback	Radiofórmula	Alt Camp	Tarragona
Miralcamp	Flash FM	Radiofórmula	Pla d'Urgell	Lleida
Solsona	Flash FM	Radiofórmula	Solsonès	Lleida
Vielha	Flashback	Radiofórmula	Val d'Aran	Lleida

El grup Flash no té representació a Girona. Les dues radiofórmules que ofereix són musicals, però d'estils radicalment oposats. Flashback va co-

mençar essent només la freqüència de St. Feliu de Llobregat, però després s'estengué a les altres dues freqüències que fins llavors havien ofert l'altra opció. Agradarà o no, però amb Flash FM s'ha demostrat que és possible fer radiofórmula del tipus Top 40 totalment en català.

Grup RKOR

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Granollers	RKOR	Radiofórmula	Vallès Oriental	Barcelona
St. Celoni	RKOR	Radiofórmula	Vallès Oriental	Barcelona
Vic	RKOR	Radiofórmula	Osona	Barcelona
Berga	RKOR	Radiofórmula	Berguedà	Barcelona

Aquesta és una petita cadena «barcelonina», de la mateixa manera que la següent és una petita cadena «lleidatana».

Grup Cadena Musical

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Cervera	Cadena Musical	Radiofórmula	Segarra	Lleida
Tàrraga	Cadena Musical	Radiofórmula	Urgell	Lleida
Tremp	Cadena Musical	Radiofórmula	Pallars Jussà	Lleida
Rubí	Radio TeleTaxi	Temàtica	Vallès Occidental	Barcelona
Mataró	RM Radio	Temàtica	Maresme	Barcelona

Qualifiquem aquesta programació de temàtica pel pes específic que hi té la música, que no sempre és flamenc. El denominador comú de les dues és Justo Molinero, el paper que desenvolupen aquestes emissores, i la seva gran acceptació i influència entre la població d'arrels andaluses, que viu principalment a Barcelona i el seu cinturó industrial. Un estudi digne d'interès seria veure com van evolucionant aquestes emissores a mesura que noves generacions van neixent i que, encara que les seves arrels siguin andaluses, s'han criat ja totalment aquí. Les emissores ho han sabut captar, perquè no estan especialitzades només en música flamenca sinó que hi van introduint altres corrents, especialment els adreçats a captar públic jove.

Grup Ràdio Estel

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Barcelona	Ràdio Estel	Mixta	Barcelonès	Barcelona
Seu d'Urgell	Ràdio Estel	Mixta	Alt Urgell	Lleida

Ràdio Estel ofereix radiofórmula durant el dia i programació generalista a la nit.

Ara continuem oferint aquella hipotètica cadena gironina:

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Girona	Onagirona	Generalista	Gironès	Girona
Palamós	Ràdio Costa Brava	Radiofórmula	Baix Empordà	Girona
Olot	Ràdio Olot	Radiofórmula	Garrotxa	Girona
Ripoll	Ràdio Ripoll	Mixta	Ripollès	Girona
Blanes	Ràdio Marina	Radiofórmula	Selva	Girona

Sobre aquelles hores de programació conjunta que esmentàvem, cal afegir que la radiofórmula de Ràdio Costa Brava és la mateixa que la de Ràdio Olot. Que Ràdio Ripoll és mixta perquè es basa en una programació generalista de forta arrel local durant el dia i a la nit connecta amb la programació de les altres emissores. I la radiofórmula de Ràdio Marina és diferent.

Les independents

<i>Població de la freqüència</i>	<i>Nom</i>	<i>Tipus de programació</i>	<i>Comarca</i>	<i>Província</i>
Barcelona	Cadena Ibèrica	Generalista	Barcelonès	Barcelona
Igualada	101. 1 Igualada	Radiofórmula	Anoia	Barcelona
Masnou	Hot 70	Radiofórmula	Maresme	Barcelona
Terrassa	Radio Club 25	Radiofórmula	Vallès Occidental	Barcelona
Lleida	Segre Ràdio	Radiofórmula	Segrià	Lleida
Seu d'Urgell	Ràdio Valira	Generalista	Alt Urgell	Lleida

No queda ni una cadena independent a Tarragona. Podem considerar independents a mitges les de Girona. Només en queda alguna a les dues províncies «extremes», o sigui, la que té més habitants i la que en té menys. La que té més freqüències i una de les dues que en té menys. To-

tes són l'objectiu possible d'una cadena, estatal o autòctona. És freqüent veure que algunes d'elles estan associades a alguna cadena gran una temporada i després ho deixen i ho reprenen (com Ràdio Valira amb Onda Rambla que ofereix només *Protagonistas*).

Conclusions

Al llarg d'aquesta exposició, hem anat destacant ja alguns aspectes que actuaven a manera de conclusions parcials. Quasi la meitat de les freqüències en FM són en mans d'una cadena d'àmbit estatal, gairebé el 83 % de freqüències formen part d'una cadena (estatal o autonòmica), el 35 % són en mans d'una cadena privada autòctona. I 12 OM de 13, són propietat d'una cadena d'àmbit estatal. Resta només un 17 % de freqüències quasi independents, amb acords programàtics potencials o reals i amb la possibilitat (o necessitat) d'acabar com la resta de companyes de viatge.

La primera gran conclusió, doncs, resulta òbvia: *concentració*. Una concentració alimentada des de fa anys, tal i com hem exposat a l'inici del treball, per factors polítics, econòmics i legals. Però, a més, el terme *concentració* porta implícit un funcionament empresarial i productiu en oferir la programació, i aquest funcionament no és altre que la xarxa (o cadena). Constituir-se o funcionar com una xarxa no equival només a posar un nombre determinat de freqüències operant amb un mateix indicatiu, és, igualment, una estructura empresarial que es tradueix en canvis dins l'aparell productiu a partir de l'exploració conjunta d'aquelles freqüències. Operar en xarxa és aplicar economies d'escala per tal de reduir costos i això implica una centralització, l'establiment d'una capçalera que concentra el procés de producció més important i un seguit de centres menors, alguns dels quals són mers repetidors de programació. La programació, producte que la ràdio ofereix al seu mercat, és un viu reflex d'aquest fenomen creixent, ja que la concentració i la centralització obliguen ja a un replantejament seriós sobre el terme *local*.

És també a causa d'aquesta realitat palpable que hem emprat el terme «cadena» o «grup», quan resultaria més que discutible, atesa la pobra quantitat de freqüències amb què compten algunes empreses. No és tant que vulgui ser reflex d'una realitat numèrica sinó reflex d'una tendència que ha arribat fins i tot a les municipals i a algunes lliures. Compartir encara que siguin poques hores de programació és quasi una exigència, ja que les emissores, per independents que siguin, necessiten igualment ser rendibles. L'entorn comunicatiu que les envolta és el mateix que ocupen les grans emissores i ni el marc legal les afavoreix especialment, ni el mercat expansionista farà excepcions amb elles. L'espiral es va tancant: algunes independents s'uneixen i formen una cadena per a no caure en mans d'u-

na estatal i les cadenes autòctones volen créixer per a fer front amb més garanties a la competència de les estatals.

Una segona conclusió important i, reiterem, òbvia, és la implantació geogràfica de les emissores. Deixant de banda el que cada nova concessió ha anat atorgant al llarg del temps, intentant ampliar i garantir cobertures, observant les condicions orogràfiques associades a la propagació de les ones, el cert és que tal implantació, a efectes pràctics, busca sempre el mateix: *mercat*. Un mercat que garanteixi una audiència (mercat primari), una audiència que es pugui transformar en moneda de canvi per a oferir als anunciants potencials (mercat secundari). Recordem aquí les dades: la meitat de freqüències de FM en 8 comarques que són dins els primers llocs del rànquing quant a nombre d'habitants, en els primers llocs quant a densitat de població (però 5 d'elles ocupen els darrers llocs quant a superfície en km²), en els primers llocs del rànquing de la renda bruta familiar disponible (Rbfd); són, en definitiva, un 20 % de comarques catalanes que apleguen el 60 % de la població catalana, el 61,5 % de la Rbfd, però poc més del 15 % de la superfície.

Hem constatat també el pes específic de la província de Barcelona i la seva capital, i molt especialment el de l'àmbit metropolità, un espai geogràfic ocupat per 7 comarques que recullen 21 freqüències en FM (30,4 % del total de les FM de Catalunya, 75 % del total de les FM de la província de Barcelona) i 6 freqüències en OM (46 % del total de les OM de Catalunya, totes excepte una, les OM de la província de Barcelona).

La província de Tarragona només compta amb la presència «autòctona» d'Onda Rambla i Flash, però no té una cadena «exclusiva» de la província. La de Lleida té com a representació autòctona Onda Rambla, Segre Ràdio (emissora exclusiva), Flash, Cadena Musical (cadena exclusiva), Ràdio Estel i Ràdio Valira (emissora exclusiva però amb acord programàtic amb Luis del Olmo). La província de Girona compta amb Onda Rambla, Ràdio Ripoll, Ràdio Olot, Ràdio Marina, Ràdio Costa Brava i Onagirona, totes exclusives excepte la primera. La província de Barcelona té Onda Rambla, Ràdio Estel, Flash, RKOR, RM Radio/Radio, Tele Taxi, Hot 70 i 101.1 Igualada (les cinc últimes són exclusives).

Aquestes darreres dades ens condueixen a una tercera conclusió: la presència d'emissores autòctones, formin o no una xarxa, es tradueix en una important presència de l'element musical com a base de la programació, sigui de la forma que sigui. Si tenim present l'excepció que constitueix Onda Rambla (i el poder d'arrossegament i l'àmbit de difusió del seu programa-insígnia), novament es compleix la lògica que marca aquestes petites emissores: àmbit de cobertura → mercat potencial → costos de producció de la programació → competència establerta amb el sector privat i també amb el sector públic.

Quant a les OM, el que se'n pot dir s'acaba aviat: totes ofereixen programació generalista, totes són a mans de cadenes estatals (i domina la SER) i l'única excepció és COM Ràdio.

Seguint el fil de totes aquestes consideracions, a Catalunya (com en altres comunitats autònomes), malgrat la teòrica cobertura local de la freqüència modulada, el mercat local que pot abastar i la publicitat local que pot aconseguir (molt important encara), el sector radiofònic privat en FM, pressionat per la competència intramitjans i intermitjans, per la competència amb el sector públic i pel marc legal en què ha d'operar, utilitzarà els recursos tècnics i productius que li garanteixin rendibilitat econòmica (qüestió més que lògica), intentant que la implantació geogràfica que ha aconseguit per la via de les concessions administratives oficials esdevingui una implantació geogràfica que tingui més lògica concurrencial i econòmica (per mitjà de la compra, l'associació, els acords programàtics puntuals, etc.).

Atès que certs problemes s'haurien hagut de resoldre fa temps a partir d'un replantejament seriós i profund de reordenació del paisatge radiofònic, aprofitant els aires d'irregularitat dels anys vuitanta, conseqüentment, no es pot exigir l'aplicació de certa lògica concurrencial i determinat comportament empresarial, ja que l'actual panorama radiofònic és fruit de tot el que s'ha fet i «tot el que no s'ha fet» durant 75 anys.

Potser la conclusió més innovadora (perquè certament aquesta exposició de dades no ha descobert fenòmens nous sinó que els ha corroborat) és que aviat podrem abordar un nou estudi, sempre que *digitalització*, *pay-per-listen* o *interactivitat* deixin de ser realitats hiperanomenades, poc estudiades en profunditat i esdevinguin una realitat de base sòlida aplicada a l'empresa de ràdio i al seu producte, la *programació*. Potser llavors, amb les potencialitats del DAB, no tindrà raó de ser el fet de relacionar la rendibilitat econòmica amb la implantació geogràfica.

Bibliografia bàsica

- BONET BAGANT, Montse (1995). *La ràdio espanyola en el context dels grups de comunicació. Evolució de la indústria radiofònica 1924-1994*. Bellaterra: Departament de Comunicació Audiovisual i Publicitat. (UAB). [Tesi doctoral].
- FAUS BELAU, Ángel (1990). «La radio privada». A: *Situación 1990/1. Informe sobre la información en España 1990*. Bilbao: Servicio de Estudios Banco Bilbao Vizcaya, p. 133.

INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (1996). *Estadística comarcal i municipal 1996*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya. Generalitat de Catalunya.

— (1997). *Anuari estadístic de Catalunya 1997*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya. Generalitat de Catalunya.

MARTÍ MARTÍ, Josep Maria (1996). *La ràdio a Catalunya*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació. Generalitat de Catalunya (Col·lecció Informes, 12)

Actes del 1r Congrés de la Ràdio a Catalunya (1997). Barcelona: Societat Catalana de Comunicació.